

מנה בדת

שינוי הדף היומי בדרך קצרה

לע"נ מרת יוכבד קולדצקי בת

רבי זליג ברורומן ע"ה
הערוט והנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 5 פרשת בא תש"פ

ברכות ל-לו

כובד ראש, אך יש לדחות שלבה היה מאד מריר, ולר' יוסי בר חנינא לומדים מהפסוק אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך, אך אפשר לומר שדוקא דוד היה מצער עצמו ברחמים, ולריב"ל לומדים מהפסוק השתחוו לה' בהדרת קדש וקוראים את הפסוק בחדרת קודש, אך יש לומר שזה מלמד שצריך להתהדר בתפלה כמו שרב יהודה היה מציין עצמו בתפלה, ולר"נ בר יצחק לומדים מהפסוק עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה, שתפלה שהיא במקום עבודה תהיה ברעדה, ורבה היה שימח מאד אמר לו אביי שצריך להיות וגילו ברעדה, אמר רבה אני מניח תפילין שהן עדות שאני עבד ה', ור' ירמיה היה שמח, אמר לו ר' זירא שכתוב בכל עצב יהיה מותר, אמר לו שהתפילין עדות עלי.

דף לא מר בר רבינא שבר כוס זכוכית לבנה בשווי ד' מאות זוז בחתונת בנו כשראה ששמחים ביותר, ואז הם התעצבו, וכן עשה רב אשי בחתונת בנו, ובחתונת מר בר רבינא אמרו לרב המנונא זוטי שישייר ואמר לו לנו שנלך למות, אמרו לו מה נענה אנחנו, אמר להם היכן התורה והמצוות שאנו עושים, ור' יוחנן אמר בשם רשב"י שאין למלא פיו שחוק בעוה"ז שכתוב אז ימלא שחוק פינו, מתי? בזמן שהגדיל ה' לעשות עם אלה, ומאז לא ראו את ר"ל ממלא פיו שחוק.

שנו בברייתא שאסור להתפלל מתוך דין או דבר הלכה, אלא רק מתוך הלכה פסוקה, כמו ההלכה שבנות ישראל החמירו על עצמם לשמור ז' נקיים אפילו על טיפת דם כחרדל, או ההלכה שאדם יכול להאכיל תבואה לבהמתו ללא מעשר כשמכניסה במוץ שלה, או ההלכה שמי שמקיז דם לבהמת קדשים אסור בהנאה ויש מעילה מדרבנן, רבנן נהגו בתפלה כמו המשנה מתוך כובד ראש, ורב אשי נהג מתוך הלכה פסוקה.

שנו בברייתא שאין להתפלל מתוך עצבות עצלות שחוק שיחה וקלות ראש, ודברים בטלים, אלא מתוך שמחה של מצוה, ולא יפטר מחבירו מתוך שיחה ושחוק וקלות ראש ודברים בטלים, אלא מתוך דבר הלכה וכן רואים נביאים שסיימו את דבריהם בדברי שבח וניחומים, וכן אמר מרי בר רב הונא בן ר' ירמיה בר אבא שיפטר מחבירו רק מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו, וכשרב כהנא ליוה את רב שימי בר אשי עד הדקלים של בבל ואמר לו על הפסוק ארץ אשר לו עבר בה איש ולא ישב שם אדם, שרק מקום שגזר עליו אדם הראשון לישוב התיישב, וכן רב מרדכי ליוהו לרב שימי בר אשי מהמקום הגרוניא עד כי כפי ויש אומרים עד בי דורא.

שנו בברייתא שהמתפלל צריך לכוון ליבו לשמים ואבא שאל למד מהפסוק תכין לבם תקשיב אזנך, ור' יהודה אמר שמנהג ר"ע שכשהתפלל עם הציבור היה מתפלל בקיצור שלא להטריחם, וכשהתפלל ביחידות היה מתחיל בפניה אחת ומסיים בפניה אחרת מרוב כריעות.

ר' חייא בר אבא אומר שצריך להתפלל במקום שיש בו חלונות, שכתוב אצל דניאל וכוון פתיחין לי, ולומדים ממנו שלא מתפלל כל היום אלא זימנין לילתא והוא לא חידש את זה כאן אלא מקדמת דנא והוא התפלל לכיוון ירושלים ואין לכלול את שלושת התפילות ביחד אלא כמו שכתוב בתהילים ערב ובוקר וצהריים, ולא ישמיע קולו בתפלה כמו שכתוב אצל חנה וקולה לא ישמע, וקודם יאמר שבח בתפלה ורק אח"כ בקשה, שכתוב אצל תפלת שלמה לשמוע אל הרנה ואל התפילה, אין לומר בקשה אחר אמת ויציב, אלא יאמר אחר תפלתו ואפילו כסדר יו"כ, ור' חייא בר אשי אמר בשם רב שגם בשומע תפלה לא יאריך בבקשת צרכיו.

רב המנונא אמר שיש ללמוד הלכות גדולות מתפלת חנה, שנאמר והנה היא מדברת על לבה שצריך לכוון לבו בתפילה, וממה שכתוב שפתיה נעות לומדים שצריך לחתוך בשפתיו, ומקולה לא ישמע לומדים שלא יגביה קול בתפלה, וממה שכתוב ויחשבה עלי לשיכורה לומדים ששיכור אסור להתפלל, **עמוד ב** ור"א למד ממה שעלי אמר לה עד מתי תשתכרין שהרואה בחבירו דבר שאינו הגון צריך להוכיחו, ועולא או ר' יוסי בר' חנינא אומר על מה שחנה אמרה לעלי, לא אדוני שכוונתה שאין לך רוח הקודש בזה, או שהיא אמרה בלשון תמיהה וכי אין לך שכינה ורוח הקודש שאתה דן אותי לחובה הרי אשה קשת רוח אני ור"א למד ממה שאמרה יין ושכר לא שתייתי שהנחשד בדבר שאין בו צריך להודיע, ור"א למד וחנה אמרה אל תשים אותי לבת בליעל ששיכור המתפלל הוא כמו עובד ע"ז שנאמר בענין עיר הנדחת בני

דף ל אביי אומר שיאמר תפלת הדרך בלשון רבים שתולכנו לשלום ורביעקב אומר בשם רב חסדא שזמן התפילה משעה שמהלך בדרך עד פרסה, לרב חסדא אומרה מעומד ולרב ששת אפילו מהלך וכשהלכו רב חסדא ורב ששת יחד נעמד רב חסדא ורב ששת שהיה סגי נהור אמר למשרתו מה עושה רב חסדא אמר לו שהוא מתפלל תפלת הדרך אמר רב ששת העמד גם אותי משום מהיות טוב אל תקרא רע.

בתפלת הביננו אומר ג' ראשונות וג' אחרונות וכשמגיע לביתו א"צ לחזור להתפלל, אך בתפלה קצרה שאומר ללא ג' ראשונות ואחרונות כשיוצא מהסכנה יתפלל שוב, תפלת הביננו דוקא מעומד ותפלה קצרה אפילו מהלך.

הרוכב על חמורו ויש לו מי שיחזיק את החמור ירד להתפלל ואם אין לו יתפלל על חמורו ולרבי בכל מקרה א"צ לירד שאין דעתו מיושבת שמתעכב בדרך, ופסק רבא או ריב"ל כרבי.

סומא או שאינו יכול לכוון הרוחות יכוון את לבו לאביו שבשמים שכתוב והתפללו אל ה', ובחור"ל יכוון לארץ ישראל שכתוב והתפללו דרך ארצם, ובא"י יכוון לירושלים, שכתוב והתפללו דרך העיר, ובירושלים יכוון לבית המקדש, שכתוב והתפללו אל הבית הזה, ובבית המקדש יכוון כנגד קדש הקדשים שכתוב אל המקום הזה, ובקדש הקדשים יכוון לבית הכפורת, אחורי בית הכפורת יתפלל לכיוון הכפורת, העומד ממערב לירושלים יתפלל למזרח עומד בצפון יתפלל לדרום ובדרום יתפלל לצפון, ונמצא שכל ישראל מכוונים למקום אחד, ור' אבין או רב אבינא ביארו שלכן ביהמ"ק נקרא תלפיות, תל שכל פיות פונים אליו.

כשאביו של שמואל ולוי יצאו לדרך הם התפללו וכשהגיע זמן קר"ש הם קראו, וכן שנינו בברייתא שהמשכים לצאת לדרך יכול לעשות קודם מצוות היום כתפלה שופר ולולב, וכשמגיע זמן קר"ש קורא, ולר"ש בן אלעזר קורא קר"ש בזמנה יחד עם התפלה כדי לסמוך גאולה לתפילה, ואפילו שיצטרך להתפלל מיושב, אך לת"ק עדיף תפילה מעומד מסמיכת גאולה לתפילה, מרימר ומר זוטרא היו מתפללין במנין קטן קודם השיעור של הרגל, ורב אשי העדיף להתפלל מיושב בתוך הציבור שלא להטריחם וכשהגיע לביתו הוא התפלל שוב מעומד, והוא לא אסף מנין קודם, שזה היה טרחה בשבילו, והוא לא התפלל קודם בלא קר"ש שלא ראה רבותיו שנהגו כך.

משנה לר"א בן עזריה תפלת מוסף היא רק בציבור, ולחכמים גם שלא בציבור, ולר' יהודה ר"א בן עזריה סובר שבמקום שיש ציבור יחיד פטור מתפלת מוסף. **גמרא** לדעת ת"ק בראב"ע, יחיד שלא בציבור פטור, ולר"י חייב כשהוא במקום שיש ציבור ובציבור ש"ץ פוטרו, וכן פסק רב הונא בר חנינא בשם ר' חייא בר רב, ור' חייא בר אבין הוכיח שכך אמר שמואל שמעולם הוא לא התפלל מוסף ביחיד שש"ץ פטר אותו **עמוד ב** מלבד פעם אחת שבאו חיילים לנהרדעא ולא היה תפלה בציבור והוא התפלל אז ביחידות, ור' ינאי אמר שאין הלכה כר"י, ר' יוחנן העיד שר' ינאי התפלל פעמיים בשבת, שחרית ומוסף, וש"ץ לא פטרו ומוכח מהעדות של ר' יוחנן שזה לא בגלל שמתחילה לא כיון. **ר' אמי** ור' אסי התפללו דוקא במקום למודם למרות שהיו הרבה בתי כנסת בטבריה.

ר' חייא בר אבא התפלל פעמיים, ולא בגלל שלא כוון כי אם לא יכל לכוון סובר ר"א שאדם שלא יכול לכוון לא יתפלל, אלא שהוא שכח יעלה ויבא, ואף ששנינו שאם שכח יעלה ויבא לא יחזור כי הוא יכול להזכיר בתפלה הבאה יש לומר שמדובר שם בציבור שאינו צריך לחזור שיכול לשמוע מש"ץ.

רב הונא ורב חסדא אמרו שכשמתפלל פעמיים צריך שהות ביניהם כדי שיוכל להתפלל שוב בלשון תחינה כמו הפסוק ואתחנן אל ה' או בלשון חילוי כמו שכתוב ויחל משה.

רב ענן אמר בשם רב שהשוכח יעלה ויבא בערבית של ר"ח א"צ לחזור שאין מקדשים את החודש בלילה, ולאמימר זה דוקא בחדש מלא ורב אשי אמר שגם בחסר א"צ לחזור.

פרק אין עומדין

משנה לא יתפלל ללא כובד ראש קודם תפלה, וחסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם תפלה כדי שיכוונו את לבם למקום, ובתוך התפלה לא ישיב אפילו למלך, ולא יפסיק גם כשיש נחש כרוך על עקבו. **גמרא** לר"א לומדים ממה שכתוב בחנה והיא מרת נפש שצריך

בליעל, ור"א למד מה שעלי ברכה לכה לשלום שהחושד בחבירו כמה שאין בו צריך לפייסו ולכן עלי ברכך ואמר לה שה' יתן לה שאלתה. ר"א אמר שחנה נדרה בה' צבקות, והיא הראשונה שקראה לה' כינוי צבקות, שהיא אמרה מכל צבאות שבראת אינך יכול לתת לי רק בן אחד ומשל למלך שעשה סעודה לעבדיו ועני אחד ביקש משהו ולא נתנו לו, והוא נדחק למלך ואמר מכל הסעודה אינך יכול לתת לי רק פרוסה אחת, וחנה הוסיפה אם ראה, זה טוב, ואם לא, אראה להסתתר ויקנא לי בעלי ואשתה מי סוטה ואלד כמו שכתוב בתורה ונקתה ונזרעה זרע, וזה לר' ישמעאל שעקרה נפקדת, ולדעת ר"ע שאומר שא"כ יסתרו כל העקרות, והמי סוטה פועלים רק שאם היתה יולדת בצער יולדת ברווח או ילדה נקבות תלד זכרים, מה שחנה אמרה אם ראה תראה זה כלשון בני אדם.

ר' יוסי בר' חנינא אמר שחנה אמרה ג' פעמים אמתך כנגד ג' דברים שאשה נבדקת בלידתה נדה חלה הדלקת הנר, ולא עברתי על אחד מהם, ומה שהיא אמרה ונתת זרע אנשים, לרב הכוונה איש באנשים, ולשמואל הכוונה זרע שמושח ב' אנשים שאול ודוד, ולר' יוחנן זרע ששקול כמשה ואהרן שכתוב משה אהרן ככהניו ושמואל בקוראי שמו, ולרב דימי זרע שמובלע בין אנשים לא גבוה לא נמוך לא שמן ולא לבן ולא אדום לא חכם ולא טיפש.

ריב"ל למד מהפסוק אני הנצבת עמך בזה לומדים שלא ישב בד' אמות של תפילה. ר"א אומר שכששמואל בא לעלי הוא הורה הלכה בפניו, שכשרצו לשחוט הפר חיפשו כהן, ואמר שמואל שרק מקבלה ואילך מצות כהונה שכתוב ושחט והקריבו והכהנים והקפיד עליו עלי שהוא מורה הלכה בפני רבו, ואמר לאמו תני לי להענישו, אמרה לו הלא אני התפללתי עליו עמך כאן ואמר לה עלי שיהיה לה בן גדול ממני, ואמרה לו חנה אל הנער הזה התפלתי

ר"א אמר בשם ר' יוסי בן זמרא שחנה התפללה אל לבה, שבראת לי הכל לצורך ולמה נבראו דדים שעל לבי אם אין לי בן להניק.

עוד אמר ר"א בשם ר' יוסי בן זמרא שתענית בשבת היא חשובה מאד שכולם מתענגים והוא לא, וקורעים לו גזר דין של ע' שנה שנגזר עליו, אך נפרעים ממנו על שביטל ענג שבת, ור"נ בר' יצחק אמר שתקנתו היא להתענות על כך.

ר"א אומר שנאמר על חנה שהטיחה כלפי מעלה ותתפלל על ה', וכן אליהו הטיח דברים ואמר אתה הסיבות את לבם אחורנית ור"ש בר רב יצחק אמר שהקב"ה הודה לו שכתוב ואשר הרעותי.

דף לב לולא פסוק אשר הרעותי היו נכשלים ישראל במשפט וכן הפסוק הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי, וכן הפסוק והסירותי את לב האבן ונתתי לכם לב בשר, ורב פפא למד מהפסוק ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחוקי תלכו, שהכל תלוי ברצון ה', גם משה הטיח כלפי מעלה, ויתפלל משה אל ה' וקוראים על ה' שא' מתחלף בע', ואצל ר' ינאי למדו מהפסוק ודי זהב שבגלל שה' הרבה להם כסף וזהב חטאו בעגל וכן נאמר אין ארי נוהם מתוך קופת תבן אלא מתוך קופת בשר, ור' אושעיא אמר משל לפרה שהאכילו כרשניים ובעטה, שהאוכל הטוב גרם לה לבעוט ור' יוחנן אמר משל לאדם שרחץ בנו וסכו והלבישו והאכילו והשקהו ותלה לו כיס על צוארו והושיבו בפתח בית זנות מה יעשה ולא יחטא, ורב ששת אמר שעל זה אמרו מילוי הכרס חטאים רעים שכתוב כמורעיתם וישבעו, שבעו ויירם לבם על כן שכחוני, ור"נ למד מהפסוק ורם לבבך ושכחת את ה', ורבנן למדו מהפסוק ואכל ושבוע ודשן, ופנה, או מהפסוק וישמן ישורון ויבעט, ור"ש בר נחמני אמר בשם ר' יונתן שהקב"ה הודה למשה שכתוב וכסף הרבתי להם וזהב עשו לבעל.

ר"א אומר שהקב"ה אמר למשה לך רד מגדולתך שהיא בשביל ישראל וכשחטאו אינך זקוק לגדולה ותש כוחו של משה וכשה' אמר לו הרף ממני הבינן שזה תלוי בו והתחזק ובקש רחמים משל למלך שכעס על בנו ואמר המלך אם לא אוהבי זה הרגתיך, מיד עמד האוהב והצילו, ור' אבהו אמר שהקב"ה אמר ועתה הניחה לי ואם לא היה כתוב אי אפשר לומר שכביכול משה תפס את ה' כאדם שתופס בבגדו של חבירו, ואמר משה איני מניחך עד שתחול להם. ור"א אמר על הפסוק ואעשה אותך לגוי גדול, שמשא אמר שאם כסא של ג' רגלים אינו עומד ק"ו רגל אחד לא יעמוד, וגם יש לי בושה מאבותי שכאילו בקשתי גדולה לעצמי ולא בקשתי עליהם רחמים.

ר"א מפרש את הפסוק ויחל משה שבקש רחמים עד כדי חולי, ולרבה עד שהפר נדרו שכתוב לא יחל, ושמואל אמר שמשא מסר עצמו למיתה שכתוב מחני נא מספרך, ורבה אמר בשם רב יצחק עד שהחל עליהם מדת רחמים, ור"א הגדול פירש עד שאחזתו אחילו וביאר אב"י שזה אש של עצמות.

משה אמר זכר לעבדיך אברהם יצחק ויעקב אשר נשבעת להם בך, וביאר ר"א בך בשמך שהוא קיים לעולם ולא נשבעת בשמים ובארץ שהם בטלים, לר"א משה אמר ותדבר עליהם ארבה את זרעכם, וההמשך וכל הארץ אשר אמרתי, אמר הקב"ה, ולר"ש בר נחמני משה אמר, דברים שאמרת, אמרתי להם בשמך, ומה אומר להם עכשיו, ומשה אמר מבילתי יכולת בלשון נקבה שיאמרו הגויים תש כוחו כנקבה ואינו יכול להציל ומה שעשה ניסים במצרים ובים זה רק כנגד אומה אחת ולא כנגד ל"א מלכים שבכנען ואמר ר' יוחנן שהקב"ה הודה למשה שכתוב סלחתי כדברך, ואמר ר' ישמעאל אשרי תלמיד שרבו מודה לו שבאמת כך יאמרו הגויים, ומה שכתוב ואולם חי אני, ביאר בא בשם רב יצחק שכביכול החייתי בדברך.

ר' שמלאי אמר שלומדים ממה שקודם יסדר שבת של ה' ואח"כ יבקש שכתוב, ואתחנן, ה' אלוקים אתה החיילות להראות את עבדך, ואח"כ כתוב אעברה נא ואראה.

עמוד ב ר"א אומר שתפלה גדולה ממעשים שאפילו משה שהיה גדול במעשים לא נענה אלא בתפלה, שכתוב אל תוסף דבר אלי ואח"כ נאמר עלה ראש הפסגה.

ר"א אומר שתענית שהיא בגופו גדולה מן הצדקה שהיא בממונו, ור"א אומר שתפלה גדולה מהקרבות שכתוב למה לי רוב זבחיכם ואח"כ כתוב ובפרשכם כפיכם, ור' יוחנן למד מזה שכהן שהרג לא ישא כפיו שכתוב ידיכם דמים מלאו, ואמר ר"א שמיום שחרב ביהמ"ק ננעלו שערי תפלה שכתוב סתם תפילתי, אך שערי דמעה לא ננעלו שכתוב אל דמעתי אל תחרש, רבא לא גזר תענית ביום מעונן שכתוב סכותה בענן לך מעבור תפלה, ור"א אמר שמחורבן ביהמ"ק יש חומת ברזל בין ישראל לאביהם בשמים, כמו שכתוב ונתתה אותה קיר ברזל.

ר' חנין אמר בשם ר' חנינא שהמאריך בתפלתו היא לא שבה ריקם שמשא התפלל ואח"כ כתוב וישמע ה' אלי בפעם ההיא, וזה כשלא מצפה שתתקיים בקשתו אך אם מצפה לכך, אמר ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן שנאמר עליו תוחלת ממושכה מחלה לב, ותקנתו היא שיעסוק בתורה שכתוב בה עץ חיים תאווה באה, ועל התורה נאמר עץ חיים היא.

ר' חמא אמר בשם ר' חנינא שאם רואה אדם שהתפלל ולא נענה יתפלל שוב, כמו שכתוב קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך, ושוב קוה אל ה'.

שנו בברייתא ד' צריכים חיזוק, תורה ומעשים טובים שכתוב חזק ויאמץ לשמור ולעשות, חזק בתורה ויאמץ במעשים, תפלה שכתוב חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה', דרך ארץ שכתוב חזק ונתחזק בעד עמנו.

ר"ל אומר על הפסוק ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני, וכנסת ישראל טענה שגם גרשה וגם שכח מעשיה, אמר הקב"ה, יש י"ב מזלות, ובכל מזל יש ל' ראשי גיסות של כוכבים, ובכל חיל ל' ליגיון ובכל ליגיון ל' רהטון, ובכל רהטון ל' קרטון, ובכל קרטון ל' גסטרא, ובכל גסטרא שס"ה אלף ריבוא כוכבים, וכולן נבראו לכבוד ציון, ואת אומרת ה' עזבני ושכחני כלום אשכח לכם העולות ופטרי רחמים שקרבו במדבר, אמרה כנסת ישראל א"כ לא ישכח מעשה העגל, אמר הקב"ה גם אלה תשכחנה אמרה כנסת ישראל א"כ ישכח מעשה סיני אמר ה' ואנכי לא אשכחך.

ריב"ל אמר שהחסידיים שהו שהה אחת כמו שכתוב אשרי יושבי ביתך, ושעה אחת אחר תפלה לומדים מהפסוק ישבו ישרים את פניך, והם גם שהו שעה בתפלה ומתוך שחסידיים הם תורתם משתמרת ומלאכתם מתברכת.

רב יוסף אומר שמלך עכו"ם ששואל באמצע תפלה ומה ששנינו שאם ראה אנס בא כנגדו יקצר מדובר כשאפשר לקצר ואם לא פוסק, ובברייתא שנו מעשה בחסיד אחד שהתפלל בדרך ועבר שם שר ונתן לו שלום והוא לא החזיר לו שלום והשר המתין לו עד שסיים התפלה, ואמר לו שאינו נשמר לנפשו, שיכלתי להרגך, אמר לו המתין לי ואסביר לך, אם היית עומד לפני מלכך ובה חברך ונותן לך שלום האם היית משיב לו

דף לג ואם היית משיב היו הורגים אותך ואם למלך בשר ודם שהיום כאן ומחר בקבר כך ק"ו לפני מלך מלכי המלכים שחי לעד שאין להפסיק והתפייס השר והלך החסיד לביתו.

רב ששת אומר שרק בנחש על עקבו לא יפסיק אך אם זה עקרב יפסוק, ואף שלענין עדות מיתה שנינו שאם נפל לגוב אריות לא בטוח שמת, ובנפל לבור נחשים ועקרבים מעידים שמת, כי הם מזיקים לו בגלל שדחמם בנפילה.

ר' יצחק אומר שאם ראה שוורים פוסק כמו שאמרו מרחיקים משור תם נ' אמה וממועד כמלא עיניו, וכן אמר ר"מ שאף שאתה רואה את השור מכניס ראשו לסל לאכול עלה לגג וקח הסולם מתחתך, ודוקא בניסן שזחה דעתו מריבוי המרעה והשטן רוקד בין קרניו.

היה מקום שערוד היה מכיש למוות ואמרו לר' חנינא בן דוסא והראו לו את חורו נתן עקבו שם יצא ונשכו, ונברא לו שם מעין, וכיון שהקדים ר' חנינא למים לפני הערוד מת הערוד, ואמר ר' חנינא שלא הערוד ממית אלא החטא, ואמרו אוי לו לאדם שפגע בו הערוד ואוי לו לערוד שפגע בו ר' חנינא.

משנה הזכרת גשמים היא בברכת מחיה המתים שאלת גשמים בברכת השנים, ואומר הבדלה במוצ"ש בברכת חונן הדעת ולר"ע אומרה ברכה רביעית בפני עצמה, ולר"א בהודאה. **גמרא** רב יוסף מבאר שגשמים שקולים לתחיית המתים לכן מזכירים אותם בברכה הזו, ושאלת הגשמים שהם צורך פרנסה אומר בברכת השנים, והבדלה שהיא חכמה קבעו בברכת חכמה, ורבנן ביארו שהבדלה שייכת לחול לכן קבעוה בברכה הראשונה של חול.

ר' **אמי** אומר שגדולה דעה שהיא ברכת חול הראשונה, והיא נתנה בין שתי אותיות ה' קל דעות ה' ומי שאין בו דעה אסור לרחם עליו שכתוב, כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עושהו, ור"א אומר שגדול מקדש שכתוב בין ב' אותיות של שם, פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידך, ולכן מי שיש בו דעה כאילו נבנה ביהמ"ק בימיו, ששתייהם בין ב' אותיות, ור' אחא קרחינא מקשה א"כ גדולה נקמה שכתוב קל נקמות ה', אמר ר"א שבעיניה היא גדולה, ונאמר נקמות בלשון רבים אחת לטובה שכתוב במתן תורה הופיע מהר פארן ועכו"ם לא קבלו והוא טובה לישראל שהופקר להם ממון עכו"ם והרעה שכתוב קל נקמות ה'.

נחלקו התנאים במשנה בברכת הבדלה ורב שמן בר אבא אמר לר' יוחנן שנראה איך תקנו אנשי כנה"ג שתיקנו את כל נוסח התפילות והברכות ואמר ר' יוחנן שהם קבעו בתחילה בתפלה וכשהעשירו והיה מצוי להם יין קבעו הבדלה על הכוס, הענו קבעו בתפלה ואח"כ אמרו שהמבדיל בתפלה יבדיל גם על הכוס, וכן אמרו רבה ורב יוסף ורבא הקשה מהברייתא שכתוב שאם שכח בתפלה יבדיל על הכוס ומשמע שלכתחילה אין צריך כוס, ויש לבאר שהכוונה שאם שכח אין חוזר מפני שממילא אומרה על הכוס, ואם הבדיל קודם על כוס חוזר בתפלה שהרי עיקר התקנה היתה להבדיל בתפלה. ר' אחא אריכא אמר שהמבדיל בתפלה משוכח אחר מכוס והמבדיל בכו ובזו ינוחו רכות על ראשון אך קשה הרי הוא עובר בלא תשא אלא יש לפרש שהבדיל בכו ולא בזו ינוחו ברכות על ראשו, שלא ברוך ברכה שאינה צריכה.

רב חסדא שאל מה הדין בטעה בשניהם ורב ששת אמר שחוזר לראש התפלה, **עמוד ב'** ורבא פוסק שעדיף להבדיל גם בתפלה וגם בכוס כמו קידוש, שאף שקידש בתפלה מקדש שוב על כוס.

ר' זירא רכב על חמור ור' חייא בר אבין שאל אותו שר' יוחנן שהוא פסק כר"א ביו"ט אחר השבת לומר הבדלה בהודאה שאל ר' חייא שמשמע שרבנן חולקים גם ביו"ט ואף שר"ע ודאי חולק ביו"ט אך גם בכל השנה לא נוהגים כמותו וגם כאן לא, כי תיקנו ביו"ט דוקא ז' ברכות, ר' יצחק בר אבדימי אמר בשם רבינו שהלכה כך, ויש אומרים מטין, כלומר שאפשר לנהוג כך, ור' יוחנן אמר שמודים חכמים ביו"ט, ור' חייא בר אבא אמר נראים דברי ר"א ביו"ט, שהנוהג כך לא מחזירין אותו, ור' זירא אמר שיש לסמוך על ר' חייא שהוא דייקן כרחבא שדייק בשמועותיו בשם ר' יהודה שהר הבית היה בנוי איצטבאות כפולות אחת לפני השניה.

רב ושמואל אמרו שהנוסח ביו"ט בתוך ברכה רביעית ותודיענו ה' משפטי צדק ולעשות חוקי רצונך ותנחילנו זמני ששון וחגי נרבה, ותורישנו קדושת שבת וכבוד מועד וחגיגת הרגל בין קדושת שבת לקדושת יו"ט הבדלת, ויום השביעי מששת ימי המעשה קדשת, הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדושתך.

משנה האומר על קן ציפור יגיעו רחמיך ועל הטוב יזכר שמך או שאומר מודים מודים משתקים אותו. **גמרא** מודים מודים משתקים אותו שנראה כשתי רשויות, ועל טוב יזכר שמך משמע שעל הרעה לא, והרי חייב אדם לברך על הרעה כמו על הטובה, ונחלקו ר' יוסי בר אבין ור' יוסי בן זבידא האם על קן ציפור לדעה אחת החסרון הוא שמטיל קנאה במעשה בראשית או שעושה את מצוות ה' רחמים ובאמת הם גזירות, אדם אחת התפלל לפני רבה שכמו שה' חס על ציפור כן ירחם עלינו ואמר רבה כמה הוא יודע לרצות בתפילה ואמר אביי הרי שנינו משתקין אותו, ובאמת רבה רצה לחדד את אביי.

אדם אחד התפלל לפני ר' חנינא הקל הגדול הנורא האדיר העוז והיראי החזק והאמיץ הודאי והנכבד, המתין לו עד שסיים ואמר לו האם סימת לכל השבחים של ה', אלא יש לומר רק מה שאמר משה בתורה הגדול הגבור והנורא, ותיקוהו אנשי כנה"ג בתפלה וכמו מלך שיש לו אלף אלפים דגרי זהב ומשבחים אותו בדגרי כסף זה גנאי בשבילו.

ר' חנינא אמר שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים כמו שאמר משה מה ה' שואל ממך כי אם ליראה, ואף שלנו זה לא דבר קטן, ולהקב"ה

אין בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים שכתוב יראת ה' היא אוצרו, אך למשה זה דבר קטן, כמו אדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו זה ככלי קטן, ואם מבקשים קטן ואין לו זה כמו כלי גדול.

ר' **זירא** אומר שהאומר שמע שמע כאומר מודים מודים וזה כשחוזר על כל הפסוק, ואם חוזר על כל מילה שנינו שזה מגונה, ואין לומר שבתחילה לא כיון ואח"כ מכוון **דף לד'** שלא יתכן שינהג אדם לשמים כמו עם חבירו ומי שלא מכוון יש להכותו בקורנס של נפחים עד שיכוון.

משנה תפלת יברוך טובים היא דרך מינות, ש"ץ שטעה יורידו אחר במקומו ולא יסרב היורד, ומתחיל מתחלת הברכה שטעו בה, ש"ץ לא יענה אמן אחר הכהנים שלא יתבלבל וגם אם הוא כהן יחיד לא ישא כפיו ואם בטוח שיחזור לתפלה בלי שיתבלבל יכול לישא כפיו. **גמרא** העובר לפני התבה יסרב ואם לא נראה כתבשיל בלי מלח והמסרב יותר מדאי הוא כתבשיל מרובה מלח אלא יסרב פעם ראשונה שמבקשים ופעם שניה מתנער לעמוד, ופעם שלישית ירד, ג' דברים הרבה מהם קשה ומעט יפה שאור, מלח, וסרכנות לעמוד.

טעה בג' ראשונות חוזר לראש, טעה באמצעיות לר' הונא חוזר לאתה חונן שכולם כברכה אחת, לר' אסי כל ברכה חוזר לתחילתה, טעה באחרונות חוזר לעבודה, ומה שכתוב במשנה חוזר לתחילת ברכה שטעה ר' הונא יפרש לתחילת אמצעיות שכולם נחשבות אחת.

רב יהודה אומר שאין לשאול צרכיו בג' ראשונות ואחרונות שבתחילה אדם מסדר שבח כעבד שמסדר שבח רבו ואח"כ יבקש צרכיו ואח"כ מודה כעבד שקיבל פרס מרבו והולך.

תלמיד אחד ירד לפני ר"א והאריך, אמרו תלמידי ר"א מה הוא מאריך ואמר ר"א שעדיין זה לא כמשה שהתפלל מ' יום, ותלמיד אחר התפלל בקצרה לפניו, ואמרו עליו כמה הוא קצרן, ואמר ר"א שאינו קצרן יותר ממשה שהתפלל, קל נא רפא נא לה, ור' יעקב אמר בשם רב חסדא שלומדים מזה שהמתפלל אין צריך להזכיר שם החולה שמשה לא הזכיר שמה של מרים.

שנו בברייתא שבתפלה כורעים בברכת אבות ובהודאה תחילה וסוף, ור"ש בן פזי אומר בשם ריב"ל שהדיוט כורע כנ"ל **עמוד ב'** כהן גדול כורע גם בתחילת כל ברכה, ומלך גם בסוף כל הברכות, ולר' יצחק בר נחמני בשם ריב"ל, כהן גדול תחילת כל הברכות והמלך כורע כל התפילה שכתוב ויהי ככלות שלמה להתפלל קם מלפני מזבח ה' ומכרוע על ברכיו.

שנו בברייתא שקידה היא על הפנים כמו שכתוב ותקד בת שבע אפים ארץ כריעה היא על ברכים שכתוב, ומכרוע על ברכיו, השתחואה בפישוט ידים ורגלים שכתוב להשתחוות לך ארצה, ואביי ורבא כשכרעו לא עשו בפישוט ידים ורגלים אלא הטו גופם, יש ברייתא שהכורע ברכת הודאה הוא משוכח ויש ברייתא שהוא מגונה ויש לומר שבתחילה כורע ובסוף לא ורבא כרע תחלה וסוף וכן ורב ששת כרע תחילה וסוף, ומה שכתוב הכורע בהודאה הוא מגונה זה רק בהודאה שבהלל ומה שכתוב בברייתא נוספת, בהודאה, ובהודאה של הלל, היינו הודאה של ברכת המזון.

משנה הטועה בתפלה הוא סימן רע לו, וש"ץ הטועה הוא סימן רע לשולחיו ששלוחו של אדם כמותו, ר' חנינא היה מתפלל על חולים ואמר מי חי ומי לא, והסביר שאם שגורה התפלה בפיו מקובלת תפלתו ואם לא החולה או התפלה מתערבבת לו. **גמרא** יש שלמדו שרק באבות טעות היא סימן רע, ויש שאמרו שרק בברכת אבות מעכבת הכוונה.

ר' **חנינא** למד מהפסוק בורא נים שפתיים וכתוב בסוף ורפאתיו, שאם חותך המילים כראוי יהיה רפואה.

לר' **יוחנן** הנבואה הטובה של הנביאים היא למשיא בתו לת"ח או מהנה ת"ח מנכסיו אך ת"ח עצמם עין לא ראתה זולתך יעשה למחכי לו. ור' חייא בר אבא אמר משמו שכל מה שכתוב בנביאים זה רק לימות המשיח, אך לעוה"ב עין לא ראתה, ולשמואל אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד, שכתוב כי לא יחדל אביון מקרב הארץ, ור' יוחנן אמר שהנביאים התנבאו לבעלי תשובה אך צדיקים עין לא ראתה, ולר' אבהו בעלי תשובה בדרגה יותר שבמקומם אין צדיקים עומדים שכתוב שלום לרחוק ואח"כ לקרוב, ור' יוחנן למד את הפסוק רחוק שהיה רחוק מעולם מעבירה וקרוב שהיה קרוב לעברה, ריב"ל מבאר עין לא ראתה, היינו יין המשומר בענביו מימי בראשית, ולר' שמואל בר נחמני זה עדן, ואדם הראשון היה רק בגן שזה מקום אחר כמו שכתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן.

כשחלה בנו של ר"ג הוא שלח לר' חנינא בן דוסא ועוד קודם שהגיעו השלוחים הוא עלה לגג והתפלל ואח"כ ירד ואמר להם חלצתו חמה ואמר להם שהיתה שגורה התפלה בפיו וכיוונו את השעה, ואכן באותה שעה ירד חומו ובקש לשתות, וכשר' חנינא למד אצל ריב"ז חלה בן ריב"ז והוא ביקש מר' חנינא שיתפלל, והוא הניח את ראשו בין ברכיו

והתפלל והתרפא הבן, ואמר ריב"ז שגם אם הייתי מטיח ראשי כך כל היום לא היה מועיל, ואשתו אמרה וכי הוא גדול ממך אמר לה שר' חנינא הוא כעבד לפני המלך ואני כשר שאין רגיל לבא למלך. ר' חייא בר אבא אמר בשם ר' יוחנן שצריך להתפלל בבית עם חלונות שכתוב וכווין פתיחין לקבל ירושלים, ור' כהנא אמר שחצוף המתפלל בבקעה במקום פתוח שאין אימת מלך ושבריות לב, וכן חצוף המפרש חטאו שכתוב אשרי כסוי חטאה.

פרק כיצד מברכין

דף לה משנה על פירות אילן מברך בורא פרי העץ על יין מברך בורא פרי הגפן, על פרי הארץ מברך בורא פרי האדמה, ועל פת המוציא לחם מן הארץ, ועל הירקות מברך בורא פרי האדמה ולר' יהודה בורא מיני דשאים, **גמרא** ברכת הנהנין לומדים מהפסוק קדש הלולים, ואסור לטעום כלום קודם ברכה, ולברייתא לומדים מפסוק זה שקודם מחללים רבעי ואח"כ אוכלים, ור"ש בר נחמני למד בשם ר' יונתן שרק דבר הטעון שירה טעון חילול, שאומרים שירה רק על היין שנאמר עליו שמשמח אלוקים ואנשים, והשמחה לאלוקים היא שאומרים עליו שירה, ונחלקו ר' חייא ור"ש בן רבי אם רק בכרם יש רבעי או בכל הפירות למ"ד כל הפירות צריכים חילול בשנה רביעית א"כ מיותר הפסוק לענין ברכה ולמ"ד שרק בכרם יש רבעי אם נאמר שלומדים זאת מגזרה שוה א"כ מיותר הפסוק לענין ברכה, ואם אין גז"ש הפסוק לא מיותר, ואמנם אם הפסוק מיותר לומדים מזה ברכה לאחריו, ולפניו לומדים שאם מברך כשהוא שבע ק"ו כשרעב, ושאר דברים לומדים מכרם כבנין אב כמו ששם כשנהנה מברך כך בכל מקום שנהנה, ואם נפרוך שכרם חייב בעוללות, נוכיח מקמה שמברכים ברכת המזון, ואם נפרוך שקמה חייבת בחלה נלמד משניהם בהצד השהו שדבר שנהנה טעון ברכה, ואם נפרוך שבשניהם יש צד מזבח ונלמד גם זאת מהם וזית לא כלול בכרם שאינו נקרא כרם לבד אלא גפן, ואפשר להוכיח מז' המינים, אך יש לפרוך שהם חייבים בכורים, וכן קשה לשלומדים מהצד השהו רק דברים שנוטעים או זורעים ואין מקור לבשר ביצים ודגים, אלא לומדים מסברא שאדם לא ינהה מהעוה"ו בלי ברכה, ורב יהודה אמר בשם שמואל שמי שנהנה מעל, ויילך לחם תחילה שילמדנו הלכות ברכות שלא יבא למעילה, והאוכל בלי ברכה כאילו נהנה מקדשי שמים ומה שכתוב לה' הארץ ומלואה זה קודם שמברכים, ואחר ברכה הארץ נתן לבני אדם, **עמוד ב** ור' חנינא בר פפא אמר שכל הנהנה מהעולם בלי ברכה כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל שכתוב גזול אביו ואמו ואומר אין פשע, הקב"ה נקרא אביו שכתוב אביך קנך, ואמו זה כנסת ישראל שכתוב אל תטוש תורת אמן, והוא חבר לירבעם בן נבט שהוא איש משחית שהשחית ישראל לאביהם שבשמים.

ר' חנינא בר פפא מקשה שכתוב ולקחתי דגני בעתו וכתוב ואסת דגנך אלא בזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום הדגן נקרא דגני ואינו שלהם וכשעושי את רצון המקום נאמר ואספת דגנך, לר' ישמעאל אף שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה, אך צריך לנהוג מנהג דרך ארץ לאסוף הדגן, ולרשב"י אי אפשר לחרוש ולקצור ולדוש וגם ללמוד תורה, אלא כשישראל עושים רצון המקום נאמר, ועמדו זרים ורעו צאנכם, וכשאינם עושים את רצון המקום נעשית מלאכתן ע"י עצמן וגם עושים מלאכה לאחרים כמו שכתוב ועבדת את אויבך, הרבה עשו כר' ישמעאל ועלתה בידם וכרשב"י עשו, ולא עלתה בידם, ולכן אמר רבא לתלמידיו שלא יראו לפניו בזמן החרישה והקצירה כדי שלא יטרדו במזונותיהם כל השנה.

רבה בר בר חנה אמר בשם ר' יוחנן בשם ר' יהודה שדורות הראשונים עשו את תורתם קבע והמלאכה עראי ועלתה בידם התורה וגם המלאכה, ודורות האחרונים עושים מלאכתם קבע והתורה עראי ולא מתקיים להם לא תורה ולא מלאכה, ובדורות הראשונים היו מכניסים התבואה דרך הפתח לחייבה במעשר והאחרונים מכניסים הפירות דרך גגות חצירות וקרפיפות לפטרו ממעשר שטבל מתחייב במעשר רק בראה פני הבית שכתוב בערתי הקדש מן הבית, ולר' יוחנן אף בחצר חייב שכתוב ואכלו בשעריך.

רב יהודה אמר בשם שמואל וכן אמר ר' יצחק בשם ר' יוחנן שעל שמן זית מברך העץ ועל יין מברכים ברכה חשובה שהשתנה למעלה, ועל שמן לא מברכים בורא פרי הזית אלא בורא פרי העץ, כיוון שהפרי עצמו הוא זית, ולא מברכים בורא פרי עץ זית, שאינו חשוב כי אינו מזין כיון ואף שרק מים ומלח אינם נכללים כדבר המזין לענין נודר מכל דבר שזן, ולא קשה משם על רב ושמואל שרק על ה' מינים מברכים מזונות שמדובר שם באמר כל הזן עלי ומשמע ששמן מזין ויש לומר שישן סועד ושמן אינו סועד, אך קשה שרבא שתה הרבה יין בערב פסח כדי שיגרוור לבו לתיאבון יש לומר שקצת יין סועד את האדם, ואמנם גם לחם סועד שכתוב לחם לבב אנוש יסעד, אך בייני יש

בו עוד מעלה שגם סועד וגם משמח, ולא מברכים עליו ג' ברכות של בהמ"ז כיוון שלא קובעים עליו סעודה ור"נ בר יצחק הקשה מה הדין אם יקבע סעודה עליו אמר לו רבא שגם אם יקבע בטלה דעתו אצל כל אדם.

יש להקשות איך מברך על שמן זית העץ הרי השותה שמן זית כמו שהוא אינו מברך שהוא מזיק, ששנינו שהשותה שמן של תרומה אינו משלם חומש כיון שמזיק לו, ואם אוכל שמן עם פת הפת עיקר ואינו מברך על השמן שבכל עיקר וטפל מברך רק על העיקר, ומברך העץ רק כששותהו ע"י אניגרון שהוא מאכל שרגילים לאכול עם שמן, אניגרון הוא מי בישול סלק אניגרון הוא מי בישול כל ירקות **דף לו** ורק שאוכלו כשכאב לו בגרונו מברך העץ, והחידוש הוא שאף שאוכל כך לרפואה בכ"ז כיון שנהנה מברך העץ, ואם לא חושש בגרונו, האניגרון עיקר, ומברך ברכתה.

לרב יהודה על קמח חיטים מברכים אדמה, ולר"נ שהכל, ורבא מוכיח מהדין של שמן זית שמברכים העץ למרות שהשתנה וקמח דומה לזה אך יש לחלק שלקמח יש עליה נוספת, לפת, ומה שאומר ר' זירא שעל דלעת חיה וקמח שעורים מברכים שהכל ומשמע שבקמח חיטים יברך האדמה יש לומר שבחיטים מברך שהכל והחידוש בשעורים שלא נאמר שלא יברך כלל, ואף שגם על מלח וזמית מברכים שהכל, אך יתכן שקמח שעורים פחות ממלח כיוון שזה גורם לתולעים במעים, ואומר ר' זירא שבכ"ז כיון שנהנה יברך שהכל.

קורא רך של דקל לרב יהודה האדמה שהוא פרי, ולשמואל שהכל, שעתיד להתקשות ואינו דומה לצנון שסופו להקשות ומברך האדמה כיון שאנשים נוטעים על דעת הצנון, ודקל נוטעים בשביל התמרים ויש להקשות מצלף אף שנוטעים בשביל הפרחים, ובכ"ז מברכים על האביונות והקפריסין שלו העץ ויש לומר שנוטעים גם בשביל העלים, ודקל לא נוטעים כלל בשביל הקורא, והלכה כשמואל.

לדעת רב צלף של ערלה בחו"ל זורק האביונות, ואוכל הקפריסין שהאביונות הם פרי וערלה אסורה בחו"ל, וכדעת ר"ע שסובר שמעשרין האביונות בלבד שהם פרי, והברייתא שכתוב שקפריסין מברך העץ היא לא כר"ע, ורב לא אמר הלכה כר"ע שלא נאמר שהלכה כמותו גם בארץ ישראל אלא רק בחו"ל פסק כך שהמקל בארץ נוהגים כמותו בחו"ל, ורב לא אמר הלכה כר"ע בחו"ל שלא נאמר שהקל רק במעשר ולא נקל בערלה, מר בר ר' אשי אכל קפריסין וזרק את האביונות אמר לו רבינא שיכל להקל בחו"ל גם באביונות, שב"ש סוברים שצלף הוא מין זרע והוא כלאים בכרם, ואמנם כתוב שגם ב"ש מודים שחייב בערלה אך זה רק מספק וספק ערלה בחו"ל מותר שבעל השדה יורד ולוקט **עמוד ב** בלא ראית החבר ואח"כ הוא קונה ממנו, ואמר לו מר בר רב אשי שב"ש במקום ב"ה אינה משנה, והקפריסין לא נאסרו בערלה מדין שומר לפרי שזה רק כששומר בין בתלוש בין במחובר, וקפריסין הם שומר רק במחובר ואף שניץ של רימון מצטרף אליו לשיעור טומאה למרות שהוא שומר רק במחובר אך הוא נמצא בשעת גמר פרי משא"כ קפריסין אינם נמצאים בשעת גמר פרי, ואף שמתחילי של תמרים אסר ר"נ בערלה למרות שאינם נמצאים בשעת גמר פרי כי הוא סובר כר' יוסי שסמדר נקרא פרי ואסור בערלה ורבנן חולקים עליו, אך בשביעית רואים שב"ה סוברים שאין קוצצין אילנות חרוכים משיראה בהם שרשראות ענבים ממתו שיגרעו, שגדלו, וזיתים משיגדל הנץ סביבם, ושאר אילנות משיוציאו, וגירוע הוא בוסר ששיעורו כפול הלבן, וגם רבנן מודים שכשמוציא נקרא פרי, ורבא מבאר שהחילוק בין קפריסין לנץ של רימון ששומר נקרא דבר שאם יוציאו ייבש הפרי אך קפריסין אם יוציאו לא יתייבשו האביונות, והיה מעשה שלקחו את נץ הרימון והוא יבש, וכשלקחו את פרח הצלף הוא היה קיים ולהלכה קפריסין ברכתם האדמה.

לרב ששת מברכים על פלפלי שהכל, ולרבא אינם צריכים ברכה והאוכלם ביו"כ פטור שאין זה אכילה כדרכו, וכן האוכל זנגביל ביו"כ פטור, ודוקא פלפלים יבשים אך רטובים נחשבים אוכל, שר"מ אומר שהפסוק עץ מאכל מרבה פלפלים בערלה ובארץ ישראל לא חסר כלום שכתוב לא תחסר כל בה, אך קשה שעל מאכל המלתא שבא מארץ כוש מברכים האדמה יש לומר שמדובר בפלפלים רטובים שדרך לאכלם.

לרב יהודה מאכל חביץ קדרה וכן דייסא ברכתם שהכל ולר' כהנא מזונות, ונחלקו רק בדייסא כמו חביץ קדרה שלרב יהודה הדבש עיקר ולרב כהנא הסלת עיקר, וסתם דייסא לכו"ע מזונות ורב ושמואל סוברים כרב כהנא שכל שיש בו מה' מינים מברך מזונות.